

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Білостоцький технологічний університет (Польща)

Університет прикладних наук (Литва)

Відземський університет прикладних наук (Латвія)

Університет «Aurel Vlaicu» в м. Арад (Румунія)

Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Луцький національний технічний університет

Одеський національний економічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали VII Міжнародної науково-практичної
конференції**

27 листопада 2025 р.

Полтава
2025

Худолій Юлія Сергіївна,
кандидат економічних наук, доцент
Пилипенко Вікторія Сергіївна, студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПАСИВІВ НБУ З МАКРОЕКОНОМІЧНИМИ ФАКТОРАМИ

В умовах посиленних економічних та геополітичних викликів роль Національного банку України (НБУ) у забезпеченні фінансової стабільності суттєво посилилася. Саме структура та динаміка пасивів НБУ визначають здатність банківської системи реагувати на інфляційні процеси, коливання валютного курсу та зростання бюджетних потреб. Аналіз змін у пасиві дозволяє оцінити, як економічні суб'єкти – держава, бізнес і населення – беруть участь у формуванні ресурсної бази регулятора та наскільки система є стійкою до зовнішніх впливів.

Пасиви Національного банку України відображають джерела формування його фінансових ресурсів, за допомогою яких регулятор забезпечує стабільність грошово-кредитної системи. Динаміка пасивів відображена на рис. 1.

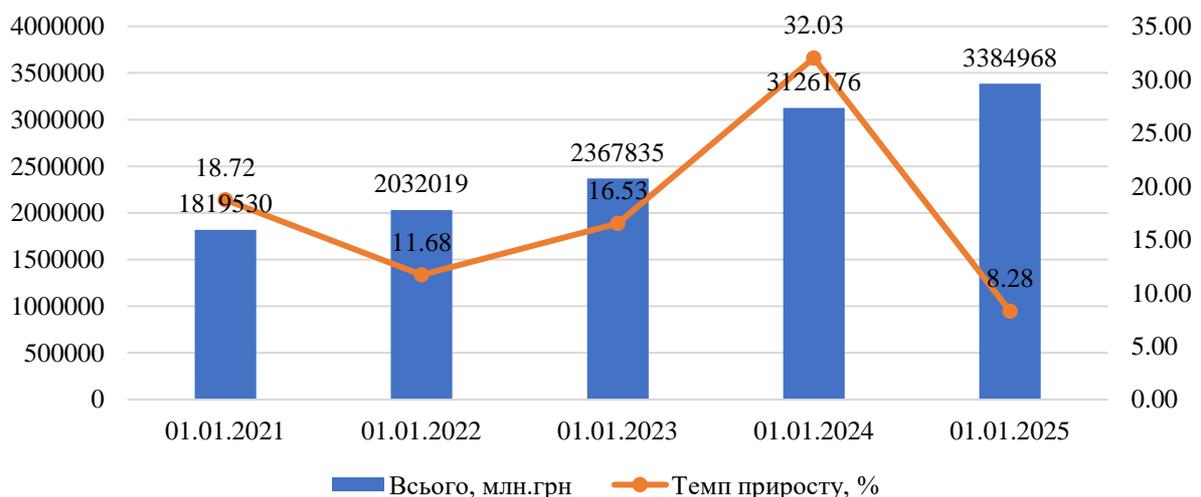

Рис.1. Динаміка пасивів НБУ за 2020-2024 роки

Джерело: складено автором за даними [1].

Динаміка пасивів Національного банку України у 2021–2025 роках показує їх поступове зростання майже вдвічі – з 1 819 530 млн грн до 3 384 968 млн грн. Найбільший приріст зафіксовано станом на 01.01.2024 року, коли темп зростання досяг 32,03 %, що пов'язано з активністю грошово-кредитної політики. У 2025 році темпи приросту сповільнилися до 8,28 %, що свідчить про перехід до більш стабільної фінансової фази.

Особливо важливою в аналізі є залежність пасивів НБУ від основних макроекономічних показників. На формування та зміну структури пасиву впливають інфляція, валютні резерви, державний борг і рішення монетарної політики. Їх взаємодія формує як короткострокові коливання, так і довгострокові тенденції розвитку фінансової системи. Для цього був проведений кореляційний аналіз, результати якого наведені у таблиці 1.

Як видно з табл. 1, найбільш тісний зв'язок спостерігається між обсягом пасивів НБУ та державним боргом (коефіцієнт кореляції 0,98), що свідчить: коли зростають

потреби держави у фінансуванні, відповідно збільшується і ресурсна база центрального банку. Це логічно, оскільки НБУ відіграє важливу роль у перерозподілі коштів у фінансовій системі та підтримці ліквідності.

Таблиця 1

Вплив макроекономічних чинників на пасиви НБУ

Показник	Обсяг пасивів НБУ, млн грн	Індекс інфляції, %	Валютні резерви (млн дол. США)	Обсяг державного боргу, млн грн
Обсяг пасивів НБУ, млн грн	1			
Індекс інфляції, %	-0,020314	1		
Валютні резерви (млн дол. США)	0,9364764	-0,337001	1	
Обсяг державного боргу, млн грн	0,984606	0,0568566	0,9082693	1

Джерело: складено автором за даними [1; 2].

Також встановлено сильний позитивний зв'язок між пасивами НБУ та валютними резервами (коефіцієнт 0,94). Це означає, що коли Україна отримує міжнародну фінансову підтримку або здійснює валютні інтервенції для стабілізації курсу, обсяг пасивів НБУ збільшується. Іншими словами, валютні резерви слугують «фінансовим буфером», і їх зростання паралельно впливає на розширення ресурсної бази НБУ. Водночас кореляція між пасивами та інфляцією виявилася дуже слабкою і навіть від'ємною (-0,02). Це свідчить про те, що інфляційні процеси не мають прямого та швидкого впливу на формування пасивів. У короткостроковому періоді зміни в пасиві більше залежать від фінансування бюджету та валютної політики, ніж від рівня інфляції.

Отже, проведений аналіз показав, що формування пасивів НБУ у 2021–2025 роках визначалося насамперед станом державних фінансів та валютними резервами. Державний борг та резерви виступають ключовими факторами, які впливають на обсяг пасивів, тоді як інфляція має опосередкований та слабший вплив. Отже, у найближчій перспективі важливо підтримувати зростання внутрішньої ресурсної бази, зберігати контроль за валютною структурою пасивів і забезпечувати узгодженість монетарної та фіскальної політики. Такий підхід сприятиме фінансовій стабільності та стійкості економіки України в умовах післявоєнного відновлення.

Література

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://https://bank.gov.ua/>.
2. Показники банківської системи України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>.
3. Онищенко В.О., Довгаль Ю.С., Савченко Т.В. Дослідження впливу грошово-кредитної політики на макроконкурентоспроможність країни. *Вісник Української академії банківської справи*. 2011. №2. С. 7–12.
4. Худолій Ю.С., Василенко О.І., Шклярчук А.В. Використання інфляційного таргетування, як інструменту забезпечення фінансової безпеки країни. *Економіка і організація управління: зб. наук. праць ДонНУ*. 2016. № 1 (21). С. 212 – 218.
5. Бабець В.А., Худолій Ю.С. Облікова ставка як інструмент регулювання інфляційних процесів в Україні в умовах воєнного стану. *Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: матеріали V Міжнар. наук.–практ. конф.*, 23 листоп. 2023 р. Полтава: Нац. ун–т ім. Юрія Кондратюка, 2023. С. 71–73.
6. Онищенко С.В., Маслій О.А. Міжнародні індексні системи оцінки бізнес-середовища в Україні. *Фінансовий простір*. 2020. №3 (39). С. 168-179.
7. Глушко А.Д., Білько С.С., Андрієць Т.Р. Функціонування бізнесу в умовах інформаційної асиметрії. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2024. № 3 (87). С. 12–16. <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2024-87-2>